Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Commentaria in universam artis logicam - Cod. Ettenheim-Münster 277

[S.l.], [17. Jahrh.]

Dvbivm qvintvm

urn:nbn:de:bsz:31-129937

Visual Library

Pres quod sit haec proprietas conveniens substantiae 4.o modo et quomodo a substantia distinguatur. Respondeo proprietatem hanc convenientem substantiae 4.o modo non distingui a substantia realiter sed tantum ratione ratiocinata et nihil est aliud quam modus substantiae realiter identificatus cum illa. 3.a Pars h. plur. Eo ipso quod substantia sit ens per se completum est susceptiva contrariorum sine ulla alia entitate reali superaddita ergo haec proprietas non dist. realiter a substantia praedicamentali. Ex quo pat. et ante non videtur certum, quod v. distingui ratione ratiocinata plur. quia ad minus est diversus conceptus entis per se et entis susceptivi contrariorum ergo distinguitur ratione ratiocinata. Et quod sit modus quidem pat. non ex dictis supra.

CAPUT DE PRAEDICAMENTO QUANTITATIS

DUBIUM QUINTUM

In quo consistat ratio formalis sive essentia quantitatis?

Post consideratione substantiae agit statim Aristoteles de quantitate non quod nobilitate sua alia accidentia anticipat sed quia maxime assimilatur substantiae sicut n. substantia hic sustentare accidentia sic non quantitas suo tamen modo sup. explicato, tum non quia Aristoteles in cap. de substantia saepius mentionem fecerat quantitatis et ideo ordo doctrinae videtur exposcere ut statim sermonem de quantitate post substantiam instituerit. Antequam a. eius rationem formalem seu essentiam declaremus Nota. Hoc nomen quantitas 2 habet significationem 1.o significat perfectionem et virtutem cuiuscunque naturae tam creatae quam increatae et infinitae, secundum quam significationem dicitur de Deo saepius in psalmis quod sit magnus in magnitudine aut quantitate corporea sed perfectionis et virtutis.

Et eadem ratione homines virtutibus praedilectos magnos appellare solemus et solet communiter quantitas secundum hanc significationem appellari quantitas virtutis. Sed haec significatio nimis tali patet et dialectico negotio parum accommodata.

3° Si significat hoc nomen quantitas quantitatem motis hoc est longitudinem latitudinem et profunditatem secundum quam significationem nos hic de quantitate agemus et in primis quaerimus in quo consistat eius essentia vel ratio formalis cui quaesito ut Respondeamus sit Chro 1°

Essentia vel ratio formalis quantitatis praedicamentalis consistit in extensione aptitudinali tam partium propriarum quam substantiae in se

Sensus Chronicus est quantitatem praedicamentalem essentialiter et formaliter nil esse aliud quam formam quandam accidentalem per quam et ipsa quantitas et substantia habeant partes extensas.

Probatur Chro 1° Illud quod est radix et proprium ratione cuius caetera omnia conveniunt quantitati est essentia et ratio formalis illius sed extensio vel reddere partes extensas est radix et proprium ratione cuius caetera omnia conveniunt quantitati ergo illa erit essentia et ratio formalis illius ma. est certa nec ab ullo regitur quia id a quo passiones oriuntur supponitur pro essentia et quod a nullo ortum habet in genere causae formalis sed est primum in tali linea ut pat. in homine cuius essentia est id quod est radix omnium quae ei conveniunt et proprium omnium proprietatum et non a nullo alio provenit in genere causae formalis et haec essentia est esse animal rationale probatur m. quod quantitas sit divisibilis quod sit mensura convenit ei quia est extensa quia ratio extendendi est radix et proprium caeterorum nec ab ullo alio provenit in genere causae formalis

sicut a nullo alio provenit quare homo sit animal rationale quia esse animal
rationale est essentialis et formalis ratio hominis.
Ex hac ratione deducitur 2a pro ratione Chorum in hunc modum.
Illud est essentia et ratio formalis alicuius rei quod sumitur pro medio
ad demonstrandas passiones sive proprietates illius sed extensio
aptitudinalis est huiusmodi ergo illa erit essentia et formalis ratio quantitatis
ma pat. in demonstratione quod risibilitas demonstratur de homine uti
animal rationale quod est de essentia hominis sumitur pro medio. mi. pt., nam
ex eo quod quantitas habeat partes extensas est divisibilis et est men
sura sed istae sunt proprietates quantitatis ergo mi. vera.
Explicatur 3o. Diximus in Choro quod extensio aptitudinalis sit
essentialis ratio quantitatis et non extensio actualis quia actu extendere
non est de essentia illius sed potius effectus aliquis formalis sicut actu ra=
tiocinari non est de essentia hominis sed potius ratiocinari. Per hoc
extendere nil aliud intelligitur quam constituere partem extra partem
ita quod una pars non sit alia aut in alia. Diximus in quod ex
tensio partium tam propriarum quam substantiae sit ratio formalis quantitatis
2 partem non extensionem subordinatam tamen existimamus constituere
rationem formalem quantitatis sic: extensionem partium substantiae =
et partium quantitatis et hoc ideo quia quantitas in partibus est accidens quidam ergo
ex natura sua habet aliquid circa substantiam quia omne accidens ex sua natura
et essentia respicit substantiam ut illam aliquo modo afficiat sed quantitas
non habet aliud nisi extensionem partium substantiae ergo extensio partium
substantiae erit ratio formalis illius non tamen adaequate quia quantitas non potest quanti
ficare eam extendere substantiam nisi quantam et extensam seipsam
reddat et hinc est quod in quantitas consistat formaliter in extensione propriarum
partium.

Dictum est nam in Chrone Extensionem substantiae et suiipsius in se esse rationem formalem quantitatis ad insinuandum extensionem in ordine ad locum sive extensionem situalem non constituere essentialiter quantitatem ut quidam opinantur. quod Ptr.

Haec extensio situalis ratione cuius una substantia aliam non compatitur secum in eodem loco non aptitudinaliter sumpta, consequitur ad rationem formalem quantitatis quod haec extensio non erit ratio formalis illius consequitur patet primo ante prius habet quantitas suas partes extensas et prius in se extendit substantiam sive prius est apta nata extendere suas partes et partes substantiae in se ergo sit apta nata extendere illas in ordine ad locum quod extensio in ordine ad locum consequitur ad rationem formalem quantitatis primo ante haec non duo facit quantitas et est apta nata illa facere scilicet extendere suas partes et partes substantiae in se et in ordine ad locum et haec habet se ordine quidam ita ut prius oveniat ei aptitudo ad extendendas suas partes et partes substantiae in se ergo ad extendendas illas in ordine ad locum, nisi non prius quantitas et substantiae partes in se essent extensae non possunt certe non extendi in ordine ad locum ut de se patet quod prius habet quantitas partes in se extensas priusque extendit substantiam in se ergo in ordine ad locum quod illa particula Chronicae verum habet.

Ex his colligitur 1. Essentiam eam rationem formalem quantitatis non constitueri in ratione mensurae ut quidam arbitrantur. quod ante ergo patet.

Ad. Mensuram potest accipi active scilicet et passive Mensura passive accepta nihil aliud dicit ergo esse mensurabile, Active vero sumpta nihil aliud dicit ergo id secundum quod aliud mensuratur. Dicitur quod esse mensuram tam active ergo passive non esse rationem formalem sive essentialem quantitatis

Ptr Mensuram in pns passiue sumptam n ee rationem illius. Essentiam
alicuius rei nil pt precedere in gre cause formalis ut sup. dictum est
sed dt ee primum principium a q cetera ora proueniunt sed ee mensuram
passiue precedit aliud in gre cause formalis, neq e primum principium ratione
cuius cetera ora conueniunt quanti go n e ratio formalis illius. ptr mi.
nam qd quantitas sit mensurabilis proueniet ex eo qa e extensa et
hl partem extra partem go extensio precedit rationem mensure et prius
e ee extensum qm mensurabile ostensum pt. ptr ans nulla res
e mensurabilis nisi habeat extensionem, ideo n. punctum et uni
tas n st mensurabilia qa n st extensa go qd quantitas sit mensura
bilis proueniet ex eo qd sit extensa go ee extensum precedit ee men
surabile go ee mensurabile n e essentia quantitas cum essentiam nil debeat
precedere. Qd v. nec mensura actiue aut accepta sit ratio formalis
quantitas ptr. Mensura actiue accepta dicit id q cognoscimus
alicuius rei quantitatem uel naturam sed hoc n e de essentia quantitatis uel ratio
formalis illius go. ptr mi. 1o qa id q cognoscimus rem n e ipsa
res cognita sed potius qd distinctum ab illa. ptr 2o mi. in palmo
v.g. prius intelligimus qd habeat extensionem qm qd illo possimus
aliqd metiri, nisi n. haberet extensionem n possemus metiri alia p illum
go ee mensuram actiue n e ratio formalis quantitatis sed extensio ut e
dictum.
Ptr 2o. Idem corrolarium. quantitas e ens qddam accidentale abso
lutum go eius essentia n consistit in ratione mensure ostensum ptr. ratio
mensure e relatiua qa mensura e mensurabilis mensura sed
nullum ens absolutum pt constitui formaliter p ee relatiuum go
nec quantitas p rationem mensure.

Colligitur 2° Rationem formalem et centralem quantitatis non consistere in indivisibilitate vel in potentia ad divisionem.

Pro H. Ultimo N. Divisibilitatem cum potentia ad divisionem esse Ejusdem Alium Remotam et Radicalem aliam Proximam. Si divisibilitas sumatur radicaliter sine potentia radicali certum est illam esse rationem formalem quantitatis quia esse radicem divisionis nihil est aliud quam esse extensum vel divisibilitas radicalis idem est quod extensio aptitudinalis sed haec extensio ut dictum est est ratio formalis quantitatis ergo et divisibilitas radicalis. Si vero divisibilitas sumatur 2° modo sic: quod potentia proxima ad divisionem ratio formalis quantitatis in ipsa non consistit et sic eam in Corrolario sumpsimus.

Pro hoc. Centrum alicuius rei est illud quod ei primo competit sed potentia proxima ad divisionem non primo convenit quantitati ergo haec potentia proxima non erit centrum quantitatis. probatur minor. Ex eo aliquid potest dividi quia habet extensionem ergo potentia dividi proxime non conveniet primo quantitati sed 2° et per aliud sic: per extensionem Ex His facile patet quod velint Auctores illi qui aiunt Centrum quantitatis consistere in divisibilitate loquendo non de divisibilitate radicali non proxima. quod si de proxima loquendo audiendi non sunt. Et cum S. Th. dicit esse divisibile esse rationem formalem quantitatis intelligi debet de radici quae nihil est aliud quam extensio. Eodem modo intelligendus est Artes quando in Metaph. Text. 15 definivit quantum hoc modo quantum est divisibile in ea quae inest, sic non divisibile sumatur radicaliter est defectus centralis quantitatis Si vero sumatur proxime cum potentia proxima ad divisionem est defectus descriptionis sic: per proprietatem quantitatis est non divisibilitas proxima quaedam proprietas quantitatis. quod probatur. Illa est proprietas alicuius quae fluit ab centro illius sed divisibilitas fluit ab centro quantitatis ergo est proprietas illius probatur 2° illud quod omni soli et semper convenit est proprietas quarto modo sed divisibilitas convenit omni et soli quantitati et semper ergo est proprietas illius 4° modo.

quod conveniat et quanti pat. quod soli in plur. qua caetera sunt duodecim
ad divisionem quantitatis et si quanta careant duodecim non non possunt.
Deinde reciprocatur quantitas cum hac divisibilitate sicut homo cum
risibili, omne n. quantum est duodecim et omne quod est duodecim est quantum
ergo omne duodecim erit proprietas 4.o modo quantitatis. Et intelligitur de di-
visibilitate per se 1.o substantia n. duodecim sed non per se 1.o sed potius
ratione quantitatis ut dictum est.

Ctio 2.a Essentia formalis totalis et adaequata quantitatis est extendere
seipsam et substantiam in se.

Haec Ctio facile plus ex dictis Essentia formalis simpliciter secundum centrum
formae sed centrum quantitatis quae est quaedam forma accidentalis est extensio apti-
tudinalis ergo extendere seipsam et substantiam in se erit essentia formalis
quantitatis.

Ctio 3. Essentia Rationis quantitatis est extensio partium in ordine ad locum
probatur. Quantitas corporis Christi Domini est in venerabili Sacramento Eu-
charistiae et tamen ibi non extendit corpus Christi in ordine ad locum ergo
extensio in ordine ad locum est essentia Rationis quantitatis, ma est
certa secundum fidem mo. non pat. consequentia probatur. illi n. essentia dicitur Rationis
sine qua forma potest existere et sine qua illa veni et perfecte accipi potest

Ctio 4. Definitio Centralis quantitatis 1.a sit haec quantitas est accidens
quoddam per quod et ipsa et substantia habent partes extensas in se.
2.a definitio Centralis sit illa quae est ab Aristotele data. Quantum
est divisibile in ea quae nisi quaeque unumquodque unum quod aptum
est esse. quae definitio Centralis ut sit. dicitur intelligi de divisibilitate
radicali sive de radice divisibilitatis ut dictum est.

Expli. Ly divisibili extendit oēs res indivisibiles et inextensas
Ly in ea q̄ nisi facit hunc sensum sc: quantum ee h. naā ut ea
in q̄ pt dividi sunt formatur in illa, in q̄ differt à mixto q̄ divi
dit in elementa q̄ n̄ sunt formatur in illo sed tm̄ virtualiter, tz quorum
unumquodq̄ unum q̄ aptum ē ee sic explicat. quamq̄ pars quantitas
post divisionem apta ē existere ut hoc aliquid cum ut individuum
particulare et in hoc differt quantitas à composito substantiali cuius
partes post divisionem n̄ possunt existere ut hoc aliquid cum ut in
dividuum particulare ut pat in mea et forma q̄ si separentur
inter se n̄ constituunt aliquid particulare sive individuum completum.
Dices substantia m̄ ē divisibilis in suas partes ergo hoc n̄ tm̄ competit
quanti Rx Hanc divisibilitatem competere substantiae ratione quantitatis.
Neq intelliges Arlem hic de vera et reali divisione in actu
E. quasi nrum sit ad hoc ut aliquid dicat quantum q̄ possit physice
in actu E. dividi qa dat quantum q̄ sic n̄ pt dividi ut pat. in
minimo naāti et in corporibus caelestibus q̄ licet quanta sint physice
tm̄ in actu E. observato rerum ordine dividi n̄ possunt.
Quaeres quidnam sit quod generatissimum h. praedicamenti? Rx Quod
supremum ee quantitatem completam praescindentem à continua et
discreta cuius naā in hoc consistit q̄ sit quidam accns aptum
ut extendat partes substantiae et seipsam.
Arg 1.o Haec extensio rationem substantiae n̄ convenit oī quantitati
ergo in tali extensione n̄ consistit ~~extensio~~ certitudo quantitas in cōi consequitur
pt ans. quantitas discreta v.g. numerus n̄ ē extensus qa com
ponitur ex indivisibilibus et inextensis neq m̄ ternarius numerus
v.g. extendit 3 hōres aut alias quascunq substantias cum 3 hōres
sint iam extensi p quantitatem continuam ergo illa extensio sup. explicata
n̄ conveniet oī quanti.

Rx Extensio est extensionem unam continuam alteram discretam
Extensio continua est extensio in partes divisibiles et extensas in se
formaliter ut patet in linea et superficie Extensio v. discreta est Ex-
tensio in partes quarum una sit extra aliam et istae partes non sunt divisi-
biles ut partes sunt sed numerabiles. quando quidem dixerimus sup. Exten-
sionem esse rationem formalem quantitatis loquimur de Extensione prout abstrahit
ab utraque sic: de Extensione quae facit quod res alii habeat partes quarum
una sit extra aliam vel quarum una non sit alia. Et haec extensio
convenit utrique quantitati tam discretae quam continuae, discretae quidem
quia una pars numeri non est alia et hic discreta quantitas extensionem
quandam in numerabilitate, continuae autem quia una pars bicubiti v. g.
non est alia ut patet. et non una pars hominis non est alia caput n. non est pes
sed sic una pars est extra aliam quod quidam explicant dicentes quantitatem
continuam asserere quandam positionem seu dispositionem partium inter se
ita quod una sit mediata vel immediata alteri et haec ratio una
pars est tanquam sedes alterius sicut caput est sup. collum et ibi
firmatur et digiti sunt in manibus illis immediate uniti tanquam in
propria sede et in hac positione partium extra partem consistit ratio
quantitatis continuae, quando quidem in argumento dicitur quantitatem discretam v. g.
Numerum non habere extensionem Rx id verum est de Extensione
continua, falsum de extensione discreta et tunc ternarius
numerus non extendat 3 homines aut 3. substantias alias extensione
continua ita ut importet partes divisibiles in ratione partium hoc n.
ei non competit sed supponit tali modo homines iam extensas, extendit
tamen homines aut alias substantias in ratione multitudinis nam facit
numerum quod multas asserit unitates.

Arg. 2° Artem q in Cap. de qnte determinavit rationem formalem
et centralem qntis esse rationem mensurae ergo nos male diximus sup. et
in Artem extensionem esse rationem formalem qntis. plus autem nam Artes
probavit rationem esse qntam qa est mensura longitudinis et brevitatis
probavit tamen quod superficies et locus sint distincti species qntis qa superficies
est mensura intrinseca, locus v. extrinseca. ergo 2. Artem ratio
mensurae erit ratio formalis qntis.

Haec sententia videtur in S. Th. q opusc. 52 ait Sapiam rationem qntis
esse rationem mensurae ergo idem quod antea. Ex dictis esse Artem pro-
bassi rationem esse qntam qa est mensura longitudinis, non quod ratio formalis
qntis sit esse mensuram sed qa est proprietas qntis et sic Artes a
posteriori vel per passionem probavit rationem esse qntam sicut si aliquis
probaret Petrum esse hominem qa est risibilis, probaret id non per centralem
et formalem rationem hominis ut patet. sed tamen per proprietatem.

Ad alterum quod dicebatur de superficie et loco esse distinctas species
qntis qa diversimode mensurant. Ex quo haec diversa ratio
mensurandi non faciat diversas species perfectas et completas
qntitatis in linea recta constitutas sed tantum imperfectas et incompletas
qntis species est locus qui tantum reductive spectat ad hoc praedicamentum
imo non distinguitur specie in ratione formali qntis a superficie ut in
physica videbimus et sic quando Artes dixit diversam rationem
mensurae constituere diversas species qntis intelligendus est de
speciebus imperfectis et incompletis. Et ex hoc non sequitur rationem men-
surae esse rationem formalem et centralem qntis, sequeretur a. si per
diversam rationem mensurae assignarentur diversae species completae
in linea recta constitutae.

Ad Locum S. Th. Rx illum loq. de mensura radicaliter sumpta
hoc est de extensione. Vel 2o. Rx S. Th. loq. sdm logicalem con
sideracionem qua sc. logicus considerat quantum in ratione mensurae formaliter
et sic dixit rationem formalem illius consistere in ratione mensurae, non
v. loq. sdm consideracionem Metaph.
Dices si logicus considerat quantum in ratione mensurae ergo ratio mensurae
erit ratio formalis illius Rx nego consequentiam. Alio n. fine considerat logicus
quantum alio Metaphys. Logicus n. considerat illam in ordine ad
praedicamentum et qua quantitas praedicatur de substantia ut est eius mensura hinc
est quod logicus considerat illam in ratione mensurae.
Ex quo tamen non sequitur rationem formalem illius consistere in ratione mensurae
sed potius logicus praesupponit eius centiam et rationem formalem a Me
taph. constitutam in extensione illa aptitudinali et hanc centiam
constitutam accipit logicus sub certa alia formalitate sicut supra dictum
est de substantia.
Arg. 3 Si deus crearet quantum extra omne subiectum illa non extenderet
substantiam sed tantum seipsam ergo extensio substantiae non est ratio formalis quantitatis
pat. consequentia quia ratio formalis alicuius rei nunquam potest ab illa separari
sicut est animal rationali nunquam potest separari ab homine quia est ratio
formalis et centralis illius Rx in illo casu quantum quidem actu non
extenderet substantiam, hoc tamen in illo statu separationis talem naturam
et centiam ut possit illam extendere, ideoque dictum est supra. Ex
tensionem aptitudinalem non actualem esse rationem formalem quantitatis
et ideo actualis extensio bene potest separari a quanto, non v. apti
tudinalis. Ex quo pat. ad argum.